Motion

1976/77:1472

av herr Johansson i Trollhättan m. fl.
med anledning av propositionen 1976/77:99 om stöd till vissa tidningar och tidskrifter, m. m.

Inledning

En fri och mångfaldig opinionsbildning är av avgörande betydelse för en representativ demokrati. Genom pressen och övriga massmedier upprätthålls en fortlöpande kommunikation mellan förtroendevalda och övriga medborgare. Genom de kanaler som tidningar och tidskrifter av olika slag utgör får medborgarna mycket av den information som är nödvändig för att de självständigt skall kunna ta ställning till olika samhällsförhållanden. Inom organisationslivet är tidskrifterna av vital betydelse för den interna debatten och för organisationernas möjligheter att medverka i opinionsbildningen. Massmedierna fyller också en viktig funktion som granskare av den verksamhet som utövas av olika myndigheter och politiska organ.

Mot bakgrund av pressens centrala betydelse för en levande folkstyrelse har utvecklingen på tidningsmarknaden under efterkrigstiden ingett stor oro. Nedläggningen av ett stort antal tidningar har inneburit att möjligheterna för olika grupper att delta i samhällsdebatten har beskurits. Att så långt möjligt undvika ytterligare tidningsnedläggelser och att möjliggöra viss nyetablering på tidningsmarknaden är krav som fått en växande styrka. Socialdemokraterna har – med stöd av centerpartiet – under 1970-talet drivit en målmedveten presspolitik i syfte att motverka en monopolisering av opinionsbildningen i pressen. Den politiken har varit framgångsrik.

Tidningsdöden har i stort sett hejdats. De fortlöpande kostnadsstegringarna har dock lett till att det ekonomiska stödet till dagstidningarna måst höjas i flera omgångar. Ytterligare förstärkning är nödvändig.

Samdistributionsrabatten och annonsskatten

Konstruktionen av presstödet bygger i dag i allt väsentligt på det förslag som utarbetades inom 1972 års pressutredning. Eftersom marknadskrafterna på tidningsmarknaden verkar selektivt – de gynnar vissa grupper av tidningar och missgynnar andra – måste presstödet för att nå avsedd effekt vara selektivt. Det är främst de s. k. lågtäckningstidningarna som har ekonomiska problem och som riskerar nedläggning. Tidningsbranschen som helhet har däremot enligt pressutredningens undersökningar inte behov av ett ökat ekonomiskt stöd. Merparten av det direkta statliga presstödet utgår i dag med hänsyn härtill i form av produktionsbidrag till lågtäckningstidningarna.

Härigenom kompenseras dessa tidningar till viss del för deras bristande attraktivitet på annonsmarknaden, och de får bättre möjligheter att erbjuda läsarna en produkt som fyller kraven på nyhetsförmedling och opinionsbildande innehåll.

I propositionen 1976/77:99 föreslås en höjning av det statliga stödet till dagstidningarna, som innebär att pressen tillförs sammanlagt 30 milj. kr. Av dessa erhålls ca 12 milj. kr. genom att det skattefria grundavdraget för annonsskatten höjs från 3 till 6 milj. kr. De resterande 18 miljonerna består i en höjning av samdistributionsrabatten. Högtäckningstidningarna får en väsentligt större andel av det ökade stödet än lågtäckningstidningarna, vilka är i störst behov av en förstärkning. Detta förslag kan tolkas som ett avsteg från hittills tillämpade principer.

Enligt vår mening måste det statliga presstödet även i fortsättningen i allt väsentligt vara selektivt och i första hand gå till lågtäckningstidningarna. En fortsatt utveckling mot ett generellt stöd leder till att syftet med presstödet förfelas och att riskerna ökar för att tidningsdöden skall ta ny fart. Den föreslagna höjningen av samdistributionsrabatten innebär en lättnad även för lågtäckningstidningarna, men den måste följas upp med en motsvarande förstärkning av produktionsbidragen. I annat fall leder höjningen av presstödet till att den obalans i ekonomiska resurser som skapar problemen på tidningsmarknaden förstärks ytterligare. Riksdagen måste med hänsyn härtill och till den snabba kostnadsutvecklingen för tidningarna hemställa hos regeringen om förslag till en uppräkning av produktionsbidragen, som kompenserar lågtäckningstidningarna för de ökade kostnaderna och deras mindre andel av den nu föreslagna höjningen av det statliga presstödet.

Stöd till tidningar på annat språk än svenska

Allmänna nyhetstidningar

De regler som gäller för presstödet till huvuddelen av dagspressen är inte ändamålsenliga för ett stöd till de tidningar som kommer ut på annat språk än svenska. Syftet med presstödet är, som framhållits, att främja en fri debatt och opinionsbildning genom att bevara en mångfald bland pressen. På den allmänna pressmarknaden åstadkoms detta genom att de ekonomiskt svaga tidningarna ges en möjlighet att överleva. På detta sätt motverkas en ökad monopolbildning på de regionala tidningsmarknaderna.

De krav som ställs på de svenskspråkiga tidningarna angående storlek, periodicitet osv. för att de skall vara berättigade till bidrag är i många avseenden för stora för de tidningar som ges ut av olika invandrargrupper och språkliga minoriteter. Som konstitutionsutskottets majoritet anförde vid 1975/76 års riksmöte (KU 1975/76:46) arbetar dessa tidningar inom ett antal delmarknader, vars storlek begränsas av resp. språkgruppers storlek bland invandrarna. För att en enskild tidning skall vara kvalificerad för produk-

tionsbidrag enligt de allmänna reglerna krävs att en jämförelsevis stor andel av resp. invandrargrupp enar sig om prenumeration av denna enda tidning. För flertalet språkgrupper finns det inte utrymme för mer än en allmän nyhetstidning av sådan storlek och periodicitet som krävs för presstöd enligt de allmänna riktlinjerna. Den tidning som uppnår en sådan storlek får om den erhåller presstöd, dessutom ett sådant resursmässigt övertag över tänkbara konkurrenter att dessas situation förvärras ytterligare. Utskottet framhöll att i stället för att främja en fri debatt genom att skapa flera pressröster riskerar det allmänna presstödet att, om det oförändrat görs tillämpligt på invandrartidningarna, medverka till en monopolsituation på de små delmarknader inom vilka dessa tidningar arbetar.

Med hänsyn till dessa förhållanden begärde konstitutionsutskottet – på initiativ av socialdemokraterna – att regeringen skulle utarbeta särskilda regler för ett presstöd till tidningar som utkommer på annat språk än svenska. Stödet skulle utformas så att det så långt möjligt får samma effekter som det allmänna presstödet, dvs. främjar en fri debatt och opinionsbildning. Riksdagen anslöt sig till denna begäran. Kravet har under den allmänna motionstiden i år upprepats i en motion från socialdemokraterna.

Det är tillfredsställande att regeringen nu efterkommer riksdagens begäran från förra året och presenterar förslag till ett särskilt presstöd åt dessa tidningar. Enligt vår mening är den grundläggande målsättningen för detta stöd oförändrat i förhållande till vad riksdagen då uttalade. Regeringens förslag måste bedömas med utgångspunkt häri.

I propositionen föreslås ett stöd till allmänna nyhetstidningar på andra språk än svenska, som utkommer med minst 24 nummer per år och som riktar sig till invandrare i Sverige. Till dessa tidningar föreslås ett grundbidrag på 300 000 kr. För varje nummer fr. o. m. 25 t. o. m. 52 skall enligt förslaget vidare utgå 7 000 kr. och för varje nummer utöver 52 2 000 kr. Dessutom gäller vissa begränsningar rörande upplaga och format m. m.

Enligt propositionen kommer stöd att utgå med 300 000 kr. till tidningar med utgivning varannan vecka, ca 500 000 till veckotidningar och ca 900 000 kr. till tidning med femdagarsutgivning. Stödet är alltså oberoende av upplagans storlek men premierar hög periodicitet. Att stödet ökar mellan 25 och 52 nummer per år är bra, eftersom det ökar möjligheterna för olika invandrarorganisationer att ge ut tidningar med veckoutgivning och därmed ett aktuellt nyhetsinnehåll. Det bör också inom de större invandrargrupperna på sikt finnas utrymme för konkurrerande nyhetstidningar av detta slag. Den premiering som stödkonstruktionen ger till ytterligare högre periodicitet skapar emellertid problem. Genom det tillskott som erhålls vid utgivning av fler än ett nummer per vecka får tidningar med så stora ekonomiska resurser att de kan finansiera en flerdagarsutgivning – och därmed erbjuda en mer attraktiv tidning – ytterligare hjälp av presstödet i konkurrensen med de tidningar som har veckoutgivning. Då det för flertalet språkområden sannolikt inte finns utrymme för fler än en flerdagarstidning kan stödet

därmed få just en sådan monopolbildande effekt som skulle undvikas med de särskilda reglerna för tidningar på annat språk än svenska.

Det är viktigt att hålla fast vid målsättningen att presstödet till invandrartidningarna skall få samma effekter som det allmänna presstödet, dvs. främja en fri och mångfaldig opinionsbildning. Reglerna måste därför ändras så att den ytterligare höjningen av bidraget vid tätare utgivning än en gång per vecka slopas. Därigenom blir presstödet till samtliga tidningar med minst veckoutgivning konkurrensneutralt. Detta bör öka möjligheterna för att flera alternativa språkrör av allmän nyhetstidningskaraktär skall skapas inom olika språkområden. Ur presspolitisk synvinkel är det viktigare att stimulera till flera pressröster än till ett fåtal monopoltidningar med daglig utgivning.

Stöd till övriga tidningar

Tidningar och tidskrifter på andra språk än svenska riktade till invandrar- och minoritetsgrupper i Sverige kan enligt nu gällande ordning få stöd från reservationsanslaget Åtgärder för invandrare under arbetsmarknadsdepartementets huvudtitel. För budgetåret 1976/77 har anvisats 600 000 kr. för detta stöd, som fördelas av statens invandrarverk. I propositionen hemställs att detta anslag i förhållande till förslaget i budgetpropositionen för budgetåret 1977/78 skall minskas med detta belopp.

Som framhålls i propositionen finns det en rad tidningar och tidskrifter som inte uppfyller de föreslagna kraven för stöd till allmänna nyhetstidningar eller till riksorganisationernas medlemstidningar. Det gäller t. ex. tidskrifter som ges ut av lokala invandrarföreningar och av små språkgrupper som inte har en välutvecklad riksorganisation. Enligt propositionen skall invandrarverket disponera 150 000 kr. för att stödja tidningar och tidskrifter av detta slag. Några generella regler föreslås inte för detta stöd. Vissa riktlinjer skall dock gälla. Sålunda föreslås att ett stöd enligt denna ordning inte får utgå med mer än 50 % av vad tidningen skulle ha fått om den varit bidragsberättigad som allmän nyhetstidning eller som medlemsblad.

Förslaget i propositionen innebär att invandrarverkets möjligheter att bevilja projektbidrag till tidningar av olika slag beskärs kraftigt. Ett flertal av de tidningar som under innevarande budgetår erhållit s. k. projektbidrag kommer att få dessa minskade utan att de i stället blir kvalificerade för stöd i andra former. Ökade svårigheter skapas också för nya grupper som vill starta en tidskriftsutgivning. De kan många gånger ha behov av att börja med en mer begränsad målsättning än den som krävs för ett etableringsstöd. Ett sådant förutsätter nämligen att tidningen redan efter ett år skall vara berättigad till bidrag enligt de övriga reglerna.

En utveckling som på detta sätt försvårar för mindre grupper att skapa egna språkrör eller göra andra insatser för att förbättra kommunikationen inom den egna språkgruppen är olycklig. Den innebär ett allvarligt steg tillbaka i strävandena att så långt möjligt ge olika invandrar- och mino-

ritetsgrupper en i jämförelse med svenska medborgare likvärdig möjlighet att delta i samhällsarbetet och få sina intressen i olika sammanhang bevakade.

I en annan socialdemokratisk motion föreslås med hänsyn till det anförda att riksdagen avslår förslaget i propositionen att medlen under anslaget Åtgärder för invandrare minskas med 600 000 kr. i förhållande till förslaget i budgetpropositionen. Detta innebär att förslaget i propositionen att högst 150 000 kr. får disponeras av invandrarverket för stöd till dessa tidskrifter avvisas av riksdagen. Medlen under anslaget Åtgärder för invandrare får disponeras av invandrarverket inte bara till stöd till tidningar och tidskrifter utan även till andra slag av projektstöd till olika invandrargrupper.

De medel som invandrarverket använder till stöd åt tidskrifter bör vidare kunna användas fritt och inte bindas av särskilda regler rörande t. ex. utgivningsfrekvens eller stödets relation till andra stödformer. Invandrarverket har en sådan överblick över behovssituationen att rimliga garantier ändå erhålls för att medlen disponeras på ett ändamålsenligt sätt.

Stödet till organisationstidskrifter

Förslaget i propositionen om ekonomiskt stöd till organisationstidskrifter är i allt väsentligt bra. Enligt förslaget skall stöd utgå till distribution av medlemsblad samt periodiska publikationer som är organ för följande typer av organisationer: religiösa, nykterhetsfrämjande, politiska, miljövårdande, idrottsliga, försvarsfrämjande samt handikappades eller arbetshindrades organisationer. Med den konstruktion som stödet erhållit skapas förbättrade möjligheter för att bevara den mångfald på tidskriftsmarknaden som ger läsarna valfrihet och skapar allsidig debatt och opinionsbildning.

Tidskrifter på annat språk än svenska

Det föreslagna stödet till organisationstidskrifterna omfattar inte tidskrifter på annat språk än svenska. För invandrarnas riksorganisationers medlemstidningar föreslås i stället ett särskilt stöd. Detta är uppbyggt så att beloppen i allmänhet blir drygt dubbelt så stora som det bidrag svenskspråkiga tidskrifter av motsvarande storlek får enligt det allmänna tidskriftsstödet.

Med den i propositionen föreslagna ordningen kommer stöd inte att kunna utgå till tidskrifter som ges ut av svenska organisationer men trycks på andra språk än svenska. Det innebär att t. ex. politiska partier och fackliga organisationer med stora grupper invandrare bland sina medlemmar inte får något stöd om de, genom att ge ut en tidning på ett invandrarspråk, vill skapa förbättrade möjligheter till kommunikation med dessa medlemmar. Detta är en omotiverad inskränkning i stödvillkoren som inte kan accepteras. Tvärtom bör samhället på allt sätt medverka till att underlätta olika insatser för att på ett bättre sätt engagera och aktivera invandrarna

i det arbete som bedrivs inom politiska, fackliga och övriga folkrörelser. Tidningar och tidskrifter som ges ut av i övrigt stödberättigade svenska organisationer och som vänder sig till i Sverige bosatta invandrare bör i samma utsträckning som övriga organisationstidskrifter erhålla det föreslagna distributionsstödet. Med hänsyn till det särskilda ansvar som organisationerna har för en god kommunikation med de medlemmar som är invandrare och till de väsentliga fördyringar som är förenade med att ge ut tidningar på andra språk än svenska bör därvid för medlemsblad de regler tillämpas som i propositionen föreslås beträffande invandrarnas riksorganisationers medlemstidningar.

Tidskrifter som ges ut av lokala och regionala organisationer

Enligt tidskriftsutredningens förslag skulle stödet till tidskrifter kunna utgå till såväl riksorganisationers som lokala och regionala organisationers tidskrifter. I propositionen införs en begränsning av kretsen stödberättigade tidskrifter som innebär att stöd inte skall utgå till lokalt och regionalt verksamma organisationers tidskrifter. Begränsningen innebär att organisationer som arbetar inom ett län eller en kommun inte får någon del av stödet. Sådana organisationer har många gånger ett stort medlemsantal, som gör det nödvändigt för dem att periodiskt informera om verksamheten i medlemsblad. Även för den interna debatten kan en sådan tidskrift i samma utsträckning som inom riksorganisationerna vara ett nödvändigt forum. Det måste upplevas som en klar orättvisa för dessa organisationer att de inte på samma sätt som riksorganisationerna ges förbättrade möjligheter att bevara sina publikationer.

Enligt vår mening har det under remissbehandlingen inte kommit fram sådana synpunkter som motiverar avsteget i propositionen från utredningens förslag. Vi föreslår därför att stödet till tidskrifterna skall utgå utan hänsyn till storleken av det område inom vilket den utgivande organisationen är verksam.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen

1. med anledning av propositionen 1976/77:99 ger regeringen till känna vad som anförts i motionen rörande en uppräkning av produktionsbidragen till dagstidningarna,
2. med anledning av propositionen 1976/77:99 p. 3 uttalar att stödet till organisationstidskrifter även skall omfatta
   a) de tidskrifter som ges ut på andra språk än svenska samt i dessa fall såvitt gäller medlemsblad utgå enligt samma prin-

ciper som för invandrarnas riksorganisationers medlemstidningar,

b) tidskrifter som ges ut av lokala och regionala organisationer,

3. med anledning av propositionen 1976/77:99 p. 4 uttalar att stöd till allmänna nyhetstidningar på annat språk än svenska bör utgå i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 24 mars 1977

HILDING JOHANSSON (s)
i Trollhättan

HOLGER MOSSBERG (s)

YNGVE NYQUIST (s)

STEN ANDERSSON (s)
i Stockholm

OLLE SVENSSON (s)
i Eskilstuna

OVE KARLSSON (s)
i Malung

HANS GUSTAFSSON (s)
i Ronneby

WIVI-ANNE CEDERQVIST (s)

KERSTIN NILSSON (s)

MARIANNE STÅLBERG (s)

ARNE GADD (s)

LARS-INGVAR SÖRENSON (s)

ÅKE WICTORSSON (s)

GUSTI GUSTAVSSON (s)
i Ängelholm

GOTAB 53597 Stockholm 1977